

Арада канша жыл өтсе де қан майданда «Отан үшін!» деп алға ұмтылған, қаһармандық пен ерен ерліктің үлгісін көрсеткен жауынгерлер есімі ұмытылмайды.

Тілен батырдың ұрпағы, Қарабек батырдың немересі Мұтәш Сүлейменов Қарағанды облысы Нұра ауданы Кертінді аулында 1921 жылы дүниеге келген. Қызыл Армия қатарына 1941 жылы Нұра аудандық әскери комиссариаты арқылы шақырылды. Төпсе темір үзетін, жиырмадағы жігіт өз есімі ел есіне мәңгі сақталып, аты-жөні тарихта қалатынын да, соғыстың ұзаққа созылатынын да ол кезде білген жоқ. Алдымен ол әскери жаттығу бөлімшесінде дайындықтан өтіп, кейіннен 114-ші атқыштар бригадасы пулеметшілер ротасының құрамында шайқастарға қатысты.

1941-1945 жылдардағы соғысқа басынан аяғына дейін қатысқан жауынгер жаумен нағыз ерлерше, батырларша шайқасты. Соның жарқын дәлелі - Даңқ орденінің үш дәрежесінің де иегері болғандығы.

Мәскеу түбінен басталған майдан жорығы Берлинге дейін жалғасты. Украина қалаларын азат етуге, Бе-

Мұтәш Сүлейменов - Ұлы Отан соғысының ардагері, Даңқ орденінің толық иегері, Қазақ КСР, КСРО ағарту ісінің үздігі, Қарағанды қаласы мен Нұра ауданының Құрметті азаматы.

Нұрлы Нұраның жаужүрек батыры

лоруссияны жаудан тазартуға, Румыния, Хунгрия, Аустрия жерлерінде болған қанды ұрыстарға қатысты. Соғыс жылдарында I дәрежелі Отан соғысы, Қызыл Жұлдыз ордендерімен және көптеген медальдармен марапатталды. Бас қолбасшының алғыстарын алды.

...1944 жылдың қаңтар айы. Могилев қаласы үшін қиян-кескі ұрыстар. Жау шегінуде. Славянка елді мекенін тазарту кезінде взвод командирі лейтенант Крапивников жараланып, ойламаған жерде жау қоршауында қалады. Мұны байқаған Сүлейменов жауға қарсы оқ жаудырып, командирін траншеяға аркалап жеткізеді. Ешқандай бұйрықсыз ақ жүрегі, өз байламы арқылы жасаған көзсіз батырлығы үшін ол «Ерлігі үшін» медалімен марапатталды. Одан соң соғыстың сұрапыл шайқасындағы жанқиярлық ерліктері үшін сержант Мұтәш Сүлейменов Қызыл Жұлдыз орденімен марапатталады.

... 1944жылдың шілдесінде Погоран селосын азат етуге Мұтәштің зеңбірек рәсәметі айтарлықтай үлес қосты. Жаудың жиырма шақты солдатын жойып жіберді. Оның осы ерлігі III дәрежелі Даңқ орденімен аталып өтіледі.

364-ші полктің артиллерия бастығы подполковник Тропинин зеңбірекші Мұтәш Сүлейменовті шақыртып алып, жау артиллериясының атыс орындарын нақтылап беруді бұйырды. Көзге түсіп қалмау үшін жер бауырлай жылжыған Мұтәш аман-есен жау шебіне жетіп, ондағы атыс позицияларын белгілеп алды. Барлаушы жеткізген деректерді пайдаланып нысананы дәл көздеген біздің снарядтар санаулы сағаттар ішінде-ақ жау артиллериясының күлің көкке ұшырды. Алға ұмтылған жаяу әскерлер легі көп кешікпей-ақ Кныш қаласын неміс басқыншыларынан азат етті, ал зеңбірекші-барлаушы Мұтәш Сүлейменовтің омырауында екінші дәрежелі Даңқ ордені жарқырады.

1945 жылдың көктемінде М.Сүлейменовтің зеңбірек рәсәметі Шығыс Пруссия жерінде болатын. Әділет пен қаскүнемдіктің соңғы шайқасында, осы ұрыстарда М.Сүлейменов жаудың ондаған атыс

орындарын күл-талқан етті. Данциг қаласын жаудан азат етуге әрбір көше, әрбір үйді алу үшін қиян-кескі ұрыс болды. Сүлейменовтің 45-миллиметрлік зеңбірегі фашистің төрт танкісін, үш әскери көлігін, ондаған жеңдеттерінің көзін құртып жіберді. Мұтәштің бұл ерлігі де лайықты бағаланып, I дәрежелі Даңқ орденімен марапатталды.

Мұтәш аға өзінің соғыста көрсеткен ерлігі жөнінде әңгімелеуге өте сараңдық танытты. Соғысқан жалғыз мен бе екен деп, жасаған ерліктерін Отан алдындағы жауынгерлік парызым деп білді. Соғыстан кейін де мен батырмын деп кеудесін соқпады, табалдырық тоздырмады. Өзінің бойына біткен қарапайымдылығы мен тектілігінің арқасында өмір кешті. Мамандығы бойынша еңбек етті, ұстаздық қызметін адал атқарып, мектепте жас жеткіншектерге сабақ бере жүріп, оларды отансүйгіштікке тәрбиелеуде орасан зор еңбек сіңірді.

85 жылдық ғұмырында ол батырмын деп кеудесін соқпақ түгіл, «мен» деп айтып көрмеген өте қарапайым, кішіпейіл жан екенін нұралықтар жақсы біледі. Сол үшін де оны ел-жұрты сыйлады, төбелеріне көтерді. Туған халқының жүрегінен орын тепкен адамның ғұмыры қашан да мәңгілік.

Мұтәш Сүлейменов ел намысын жанымен сезген жауынгер. Оның ерлікке шақырған уытты, жалынды, парасаттылыққа толы үндеу сөздері майдандық «Отан үшін, алға!» газетінде талай рет жарық көрген.

1945 жылдың 24 маусымында Мәскеуде, Қызыл аланда тарихи Жеңіс шеруі өтті. Бүкіл адамзат жеңімпаз, азат етуші әскерлеріміздің салтанатты мерекесін тамашалады. Жеңіс шеруіне барлық майдандардан жауынгерлер шақырылды. Құрама полктерде солдаттар мен сержанттар, офицерлер мен генералдар, Кеңес Одағының Батырлары, Даңқ орденінің толық иегерлері бар еді. Бірінші батальон тек қана Кеңес Одағының Батырларынан құралған, ал екінші батальон Даңқ орденімен толық марапатталған солдаттардан жасакталып, оның құрамында жерлесіміз Мұтәш Сүлейменов болды. Неміс басқыншыларының туларын аяққа басып, мавзолейдің іргесіне лақтырып, Жеңістің нағыз қуанышын жүрекпен тану - жас жауынгер үшін ең үлкен бақыт еді!

Майдангерге тән тағы бір ерекшелік - оның Мәскеуде өткен тарихи бес әскери шеруге қатысқандығы. Сексеннің сенгіріне шыққан Мұтәш ақсақал 2005 жылдың 9 мамырында Ұлы Жеңістің 60 жылдығына арналған Мәскеудегі Жеңіс парадына 38 қазақстандық Кеңес Одағы Батырлары қа-

тарында бесінші рет қатысу бақытына ие болған еді.

М.Сүлейменовтің қырықтан астам мемлекеттік жоғары наградалары бар. Көзі тірісінде Н.Назарбаев, М.Горбачев, Б.Ельцин, В.Путин сияқты мемлекет басшыларымен кездесіп, қабылдауында болды.

1970 жылы Мәскеу қаласында Даңқ орденінің 350 толық иегерінің кездесуіне қатысып, сол кездегі КСРО-ның қорғаныс министрі К.Гречкомен кездескен. 1975 жылы Алматыда 28 панфиловшылар құрметіне "Даңқ" мемориалы ашылғанда Қазақстан басшысы Д.Қонаевпен жүздескен.

Мұтәш Сүлейменовтің анасы Зылиха Қарабекова да жүректі адам болса керек. 1942 жылы ауылға «Мұтәш Сүлейменов 1942 жылы 2 сентябрьде қайтыс болып, сүйегі Калинин облысы, Зубцовский ауданы Юшнево деген жерде жерленген» деген «қара қағаз» келгенде көзіне бір тамшы жас

алмаған.

«Жалғыз балаң қайтыс болды ғой» деп көңіл айтқандарға «Елім, халқым, мен жыламаймын. Ұлым тірі, менің жүрегім сезеді. Балам әлі батыр болып оралады», деген дүр. Былай шыға жұрт «Қайтсін енді, жалғызын кім өлді дегенге қияды» деп аяп, мүсіркеген екен. Анасының айтқаны рас болып, Мүкең қан майданнан аман-есен оралады. Бәлкім, ол кісінің орнында басқа адам болғанда қайғыдан қаусап, жатып қаларма еді?!

2006 жылы өмірден озған батыр атамыз өмірінің соңына дейін өзінің жауынгерлік кейпін жоғалтқан жоқ, әскери адамға тән тіп-тік, жүріс тұрысы қалыпта сақталды.

М.Сүлейменов есімін ел есінде мәңгі қалдыру мақсатында аудандағы іргелі оқу орны, өзі ұзақ жылдар жемісті еңбек еткен қазақорта мектебіне оның есімі берілген. Жерлестері батыр есімін аса құрметпен атайды. Себебі, ол кісі тірі кезінде бәрімізге шынайы отансүйгіштіктің, ерліктің, патриотизмнің үлгісін көрсетіп кетті. Өмір бойы жастарды осыған баулып, тәрбиеледі.

Биыл Қарағанды қаласындағы батыр тұрған үйге мемориалдық тақта қойылды, қаламыздағы Оңтүстік-Шығыс шағын ауданында қоныс тепкен, мүгедек балаларға арналған мектеп-интернат мұражайына М.Сүлейменов жайлы көп деректер қойылған.

Оның есімі Қазақ Ұлттық энциклопедиясына, Қарағанды облысының энциклопедиясына енгізілген.

Даңқ орденінің толық иегері, ауданымыздың Құрметті азаматы Мұтәш Сүлейменовтің сұрапыл соғыстағы теңдесі жоқ ерліктері елге - мұра, ұрпаққа - ұран!

Ер есімі ел есінде!

Ел басына күн туғанда адам төзгісіз қиыншылықтарды жеңе отырып, жауынгерлік ерлік пен елдіктің өнегесін көрсеткен ата-бабамыздың қаһармандығы мен табандылығы, Отанына деген сүйіспеншілігі - кейінгі ұрпақ үшін айбындылық пен патриотизмнің өнеге-үлгісі.

Ерлік - мәңгілік!

Атадан ұлағат арқалаған бүгінгі ұрпақ батырының есімін ардақтап, ұрпақтан ұрпаққа жеткізері анық!

Біз ар мен намысты ту еткен, қан майданда жан беріп, жан алысқан, елі үшін отқа түскен хас батыр атамыздың рухы алдында тағзым етеміз!

Бикен АХМЕТОВА.

НҰРА ауданы.